

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 15.02.2019
Kabul Tarihi / Date Accepted : 29.05.2019
Yayın Tarihi / Date Published : 01.07.2019

[doi https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.20xx.xx.xxxxx-xxxxxx](https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.20xx.xx.xxxxx-xxxxxx)

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİYLE İLGİLİ HABERLERDE SURIYELİ ÖĞRENCİLER: BİR SÖYLEM ANALİZİ ÇALIŞMASI*

Mehmet KESKİN¹, Ceyhun YÜKSELİR²

ÖZ

Bu çalışmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kapsamında eğitim-öğretim gören Suriyeli öğrenciler ve Türkçe öğreticisi olarak çalışan öğretmenlerle ilgili internette yer alan haberlerin söylem analizini yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda 2016 ile 2018 yılları arasında farklı internet sitelerinde yer alan 20 özgün haber T. van Dijk'in sosyo-bilişsel söylem analiziyle çözümlenmiştir. Analizi yapılan haberlerde söylemin varlığı ve hangi unsurlar üzerinden inşa edildiği çalışmanın temel konusudur. Haberlerde yer alan söylemlerin daha çok haber başlığı ve görsel yoluyla üretildiği tespit edilip hâlihazırda medyada temsil edilen olumsuz Suriyeli algısını pekiştirdiği gözlemlenmiştir. Bununla beraber, Türkçe öğretimi alanında Suriyeli çocuklara ders verecek öğretmenlerin de atanamayan öğretmenler söylemi çerçevesinde inşa edildiği görülmektedir. Böylece dil içi ve dil dışı unsurlarla inşa edilen olumsuz söylemin ötekileştirici ve olumsuz bir algı yaratmakta olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, Suriyeli öğrenciler, haber, söylem analizi.

SYRIAN STUDENTS IN THE NEWS ABOUT TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE TEACHING: A DISCOURSE ANALYSIS STUDY

ABSTRACT

The purpose of this study is to make a discourse analysis regarding the news in the internet about the Syrian students and the Turkish teachers who study within the context of Turkish as a foreign language. In accordance with this purpose, 20 certain news found in different internet websites in the years of 2016-2018 were analyzed through T. van Dijk's socio-cognitive discourse analysis method. The entity of discourse and how it was structured in the news are the main topics of the study. The findings show that the discourses take place in the news are mainly made up of headlines and visually produced news and have an intensifier role in contributing to the current negative perceptions of the Syrians. Besides, it can be seen that discourse about the teachers educating Syrian students in Turkish is structured within the framework of teachers who are not appointed. Thus, the negative discourse structured with intralinguistic and nonlinguistic elements create a kind of alienation and negative perception.

Keywords: Turkish as a foreign language teaching, Syrian students, news, discourse analysis.

* Bu çalışma Mehmet Keskin'in "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimiyle İlgili Haberlere Yönelik Söylem Çözümlemesi: Bir Uygulama" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ keskinmehmetkr@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1075-2823>

² Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, ceyhunyukselir@osmaniye.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4781-3183>

1. GİRİŞ

Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik akademik ve bilimsel çalışmalar 50 yıldan fazla bir geçmişe sahipken alanla ilgili haberlerin medyada yer bulması yakın bir geçmişe dayanmaktadır. Türkiye’nin çevresindeki ve diğer ülkelerle bilimsel, siyasal, kültürel ve ekonomik alanlardaki ilişkilerini geliştirmesi amacıyla yabancı dil olarak Türkçe öğretimini devlet politikası haline getirip çeşitli kurum ve kuruluşlara yatırım yapması medyada pek çok başlıkta haberleştirilmektedir.

Suriye’deki iç savaş sebebiyle yaşanan yoğun göçün neden olduğu iletişimsizlik dil öğretimini bir gereksinime dönüştürmekte ve konuyla ilgili pek çok haber yapılmaktadır. Suriye’deki iç savaşın yarattığı belirsizlik nedeniyle Türkiye’de sığınmacı durumunda bulunan milyonlarca Suriye vatandaşının barınma, yeme-içme, giyim ve eğitim gibi temel alanlarda ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bu yüzden Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği destekli pek çok kurum ve kuruluş, kalıcı çözümler üretmek amacıyla ortak projeler geliştirip bu konuda ortak çalışmalar yürütmektedir.

Suriyeli çocukların temel bir hak olan eğitim alma hakkı noktasında çadır kentlerde ve kamplarda sürdürülen gönüllü ve geçici eğitim faaliyetleri yerine kalıcı projelerin geliştirilmesi amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 8 Eylül 2015 tarihinde yayınlanan 2015-2019 Stratejik Plan’ında Türkiye’deki sığınmacıların eğitim durumları ele alınmış ve sığınmacı öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çalışma yapılacağı Plan’ın 7. maddesinde belirtilmiştir. Bununla birlikte Plan’ın 8. maddesinde de sığınmacıların eğitimlerinin önünde bir engel olan denklik sorununun çözümü ve eğitimde yaşadıkları genel sıkıntıların aşılması amacıyla uluslararası kuruluşlarla iş birliğine gidileceği belirtilmiştir;

Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların da buldukları sürece eğitim görmelerini sağlamak üzere bu öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların denklik işlemlerinde yaşanan sorunların giderilmesi ve bu alanda eğitime ilişkin yaşanan genel sıkıntıların bertaraf edilmesi için uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde çalışmalar yapılacaktır (MEB, Stratejik Plan (2015-2019), 2015, s. 37).

Stratejik Plan’ın hayata geçirilmesiyle başlayan PİCTES Projesi; Millî Eğitim Bakanlığı ile AB Türkiye Delegasyonu arasında Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler için Mali İmkân anlaşması (FRIT) çerçevesinde imzalanan sözleşme ile Suriyeli çocukların Türk Eğitim Sistemine entegrasyonunda Millî Eğitim Bakanlığının faaliyetlerini desteklemeyi amaçlayan bir projedir. Proje kapsamında Suriyeli öğrencilere anadil ile eğitim-öğretim görme faaliyeti dışında yabancı dil olarak Türkçe de öğretilmektedir (MEB, <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/>). Proje kapsamında MEB’e bağlı kurumlar ve destek veren kuruluşlar okul çağındaki Suriyeli çocukların eğitim alma koşullarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

PİCTES Projesi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağlayıp Türkçe öğretimi faaliyetlerine olan ilgiyi arttırmaktadır. Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunu amaçlayan proje, geçici koruma altında bulunan Suriyeli çocukların eğitimini amaçlamaktadır. Proje kapsamında Suriyeli öğrencilerle gerçekleştirilen etkinlik ve faaliyetler, proje kapsamında ihtiyaçların giderilmesi için ayrılan bütçe, öğrenci görüşleri, öğretici ve yönetici görüşleri gibi pek çok konu medyada haber değeri gören bir diğer konu olmaktadır. Medya bu konulara da ilgi duymakta ve haberleştirilmektedir. Bu konularla ilgili haberlerde de belirli bir söylem oluşturan temalar inşa edilmektedir.

PİCTES Projesi üniversite mezunu pek çok öğretmen adayının istihdamını sağlamıştır. Proje kapsamında ihtiyaç duyulan öğreticiler Türkçe öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği, Sınıf öğretmenliği, Arapça öğretmenliği ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü mezunları arasından seçilmektedir. Suriyeli çocukların anadil eğitiminin yanı sıra Türkçe öğrenmeleri de amaçlandığı için MEB ilanlar yoluyla bu bölümlerin mezunlarını proje kapsamında istihdam etmektedir. İstihdam edilecek öğretici alımlarının yeterlilik eğitimi ise MEB ve TÖMER ortaklığıyla gerçekleştirilmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın temel yabancı dil öğretimiyle ilgili internette yer alan haberlerde söylemin varlığını araştırmaktır. Bu amaçla aşağıdaki soruların cevabı aranmaktadır;

- 1- Haberlerde Suriyeli öğrencilerle ilgili söylem inşası var mıdır ve var ise bu söylem veya söylemler nelerdir?
- 2- Haberlerde var olduğu öne sürülen söylemler hangi öğeler üzerinden kurulmakta ve bu söylemlerin kurulması ve şekillenmesinde yer alan tanım, tema, görsel veya göstergeler nelerdir?
- 3- Suriyeli öğrencilerle ilgili bu haberler ötekileştirici veya aşağılayıcı söylemler inşa ediyor mu?

1.2. Araştırmanın Önemi

Yabancı dil öğretimiyle ilgili bu gelişmeler medyanın ilgisini çekmekte ve konuyla ilgili pek çok haber yapılmaktadır. Konuyla ilgili haberler medyada; üniversite mezunu öğretmenlerin umut kapısı olarak haberleştirilmekte, ülke gündemini meşgul eden sorun ve konularla ilişkilendirilmekte ya da ideolojik kaygılarla harmanlanarak sunulmaktadır. Bu sayede hem okuyucunun ilgisi çekilmekte hem de söylem inşası gerçekleştirilmektedir.

Medya kuruluşları konuyla ilgili haberleri, başta haber politikası olmak üzere ideolojik kaygılar, haberin okuyucudaki karşılığı, ekonomik ve politik konjonktür gibi etkenlerle ele aldıktan sonra kullanımdaki dil ve bağlama uygun söylem unsurları içerisinde haberleştirmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında hizmet veren kurum ve kuruluşlar tarafından Türkçe'nin dünyaya açılması, tanınması, öğretilmesi amaçlanırken konunun medyada nasıl yer aldığı araştırma konusudur. Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda herhangi bir veriye ulaşılmamıştır.

Medyada Türkçe öğretimiyle ilgili sayısız haber yer alırken bu haberlerin söylem inşa edip etmediğiyle ilgili herhangi bir çalışmanın olmaması bir eksiklik olarak görülmektedir. Türkçe öğretimiyle ilgili medyada çıkan haberler incelenmiş ve milliyetçi, ötekileştirici ve politik söylem oluşturan temaların altında belli bir söylemi oluşturan öğeler olduğu gözlemlenmekte ve bunun araştırma konusu olması gerektiği varsayılmaktadır. Bu yönüyle bu tez, alandaki çalışmalar açısından başlangıç olma özelliği taşımaktadır.

2. HABER VE İNTERNET HABERCİLİĞİ

Haberle ilgili yapılan tanımlara baktığımızda iletişim kurma ve aktarma vurgularının ön plana çıktığını görmekteyiz. Örneğin Yüksel ve Gürcan'ın (Erkan & Gürcan, 2001, s. 3) "...ilk insanlarda hırıltılar ve işaretlerle gerçekleştiği, daha sonra atlı habercilerle devam ettiği, yazının icadıyla dolaylı haberleşme şekline dönüştüğü ve uygarlığın evrimine paralel bir seyir izleyerek önce el ilanı basımını, sonra da teknik, ekonomik, sosyal, hukuki ve kültürel olanaklardan yararlanarak, çağdaş basını ve daha sonra geniş çapta elektronik imkânları da eklemesiyle medyayı oluşturduğu..." medyanın gelişimini özetlediği bu tanım haber kavramının da insanla paralel bir gelişim süreci izlediğini ve bu süreçte dönüşerek tanımlana geldiğini göstermektedir.

Bir olayın haber değeri taşıması sürecinde üç ölçüt ön plana çıkmaktadır; güncellik, olayların anlamı ve ilgi. Bunlardan güncellik; haberin tazeliği ve yeniliğiyle ilgiliyken, olayların anlamı; olayın kendisiyle ilişkili olup zaman ve mekân içindeki etkisiyle ölçülmektedir. İlgi ölçütü ise daha karmaşık olup bir olayın güncelliği ve anlamıyla doğrudan ilişkiliyken dolaylı olarak yer, zaman ve kişi kavramlarına da bağlıdır (Gaillard, 1991).

Teun van Dijk'a (Binark, 2007, s. 5) göre; 'Yeni medya kavramsallaştırmasıyla, geleneksel medyadan (gazete, radyo, televizyon, sinema) farklı olarak, dijital kodlama sistemine temellenen, iletişim sürecinin aktörleri arasında eş anlı ve çok yoğun kapasitede, yüksek hızda karşılıklı ve çok katmanlı etkileşimin gerçekleştiği multimedya biçimselliğine sahip iletişim araçları kastedilmektedir.' Bu şekilde tanımlanan yeni medyanın temel taşlarından biri olan internet haberciliğinin kökenini Gürcan (1999), televizyonlardaki teleteks yayımlarına dayandırmaktadır. İnternetin yaygınlaşmasıyla beraber gazeteler ve haber ajansları da hızlı bir şekilde bu duruma uyum sağlayarak internet haberciliğinin gelişmesini sağlamışlardır.

Geleneksel medyanın özellikleri; tek yönlülük, eşzamanlılık ve geniş kitlelere yayılmadır. Yeni medyanın temel özellikleri ise etkileşimlilik/iki yönlülük, eşzamansız (asen kron) olabilme ve kitlesizleştirilmedir (Rogers'dan aktaran Geray, 2003). Bu tanımın yeni medya haberciliğinin temel taşı olan internet haberciliğine yansımaları ise, dönüt sağlayabilme, karşılaştırılabilme, çok sesli habercilik olanağı sağlama gibi toplumun her kesiminin ulaşabileceği bir konumda yer alması şeklinde görülmektedir.

İnternet haberciliği, bilgiye ulaşma, yayma ve iletişim konusunda sunduğu yeni imkanların yanı sıra bilgi ve enformasyonun yeniden üretimi konusunda da aktif bir rol üstlenerek sunum çeşitliliğine olanak sağlamıştır (Çakır, 2007). İnternetin haberciliğe sağladığı bu ve benzeri özellikler sayesinde habercilik anlayışı gelişerek dönüşmekte ve birden çok söylem üreterek geleneksel medya dilinde örtük ve belirsiz olan söylem biçimlerini yeni medya olanakları sayesinde daha belirgin ve daha açık bir şekilde okuyucuya sunmaktadır.

İnternet haberciliğiyle beraber habercilik anlayışı da değişmekte ve artık geleneksel manşet, kalıp, haber kurgusu, görsel ve ses kullanımı gibi temel noktalarda farklı bakış açıları geliştirilmektedir. Haberin hızlı bir şekilde yayılması beraberinde özensiz ve araştırılmamış haber metni, abartılı manşet ve başlıklar veya sahte ve alakasız görsel kullanımı gibi sorunlara yol açmaktadır. Bunun temel amacı ise bilinçli olup daha çok okuyucu kitlesini çekme ve tıklanma sayısını arttırmaktır. Haberin hızlı yayılması temelli bu değişim, haberin güvenilirliğini de riske atmaktadır. Bu durumda okurun aktif bir rol üstlenerek haber takibi yaptığı site veya kişilerin güvenilirliğini kontrol etmesi gerekmektedir.

2.1. Haberde Söylemin İnşası

Toplumsal olan her şeyi alıp işledikten sonra tekrar topluma sunma noktasında söylemsel bir sürecin temel aktörü olan medya, her geçen gün gündelik hayattaki etkisini artırmaktadır. İnternetin yaygınlaşması bu etkiyi arttırmakta ve söylem inşasında etkili bir aktör olarak yerini sağlamlaştırmaktadır.

Konuyla ilgili pek çok çalışması olan kültürel çalışmaların önemli isimlerinden Straut Hall, ‘Kitle iletişim araçları, ilk olarak grupların ve sınıfların öbür gruplara ve sınıflara ilişkin bir hayat, anlam, pratik ve değer ‘imgesi’ inşa etmelerinin temelini sağlamaktan, ikinci olarak ise, çağdaş sermaye ve üretim koşulları altında daha karmaşık hale gelen ve bölük pörçük parçalardan oluşan toplumsal totalitenin çoğulcu bir ‘bütün’ olarak kavranabilmesi için gereken imgeleri, temsilleri ve düşünceleri sağlamaktan giderek daha çok sorumlu hale gelmektedir’ şeklinde açıkladığı medyanın bu işlevini ideolojik bir iş üstlenmesi olarak değerlendirmektedir (aktaran Güzel, 2007).

Modern iletişim araçları, toplumsal yapılar ve pratikler alanı dışında asla kavramsallaştırılamazlar. Bu araçlar, her geçen gün artan bir şekilde bu alanın bir parçası haline gelmekte ve günümüzde toplumsal alan başta olmak üzere iletişim kurumları ve ilişkilerini tanımlayıp inşa etmektedir. Siyasal alan başta olmak üzere ekonomik ilişkiler, teknoloji ve endüstriyel alanda maddi bir güç haline gelen iletişim kurumları ve ilişkileri kültürel olana hükmetmektedir. İşledikleri toplumsal alan ilişkilerinin ne dışındalar ne de bu ilişkileri tam olarak yansıtmaktadırlar. Bu ilişkilerin inşasına yardım edip onların işleyişine içseldirler (Hall, 2014).

Haber araştırmalarının çoğu, haberlerin belli anlam çerçeveleri içinde sunulduğunu ortaya koymuştur. Bu çerçeveler, izleyici/okuyucunun haberi anlamasına yardımcı olacak şekilde düzenlenmektedir. Bu kategorik çerçevelendirme, kitle iletişim araçlarına haber sağlayan kaynakların toplumdaki bağlam ve amaçlarını yansıtmaktadır. (McQuail & Windahl, 2017).

Her haber içerisinde haberi aktaran ve varsa aktarıcının bağlı olduğu kuruluşun izlerini taşımaktadır. Haberi yapan muhabirden başlayarak, haberin içeriği, haberin toplumdaki karşılığı, haberin üretildiği kurumun yapısı, editöryel süreç, yayın politikası, ekonomik ve politik konjonktür gibi birden çok gücün haber söyleminde etkin rol oynadığı görülebilmektedir. Egemen ideoloji ve değerler sistemi bu söylemsel yapıda yeniden inşa edilirken amaç; okuyucuda bazı duyguları harekete geçirip ikna ve yönlendirme mekanizması canlı tutarak ideolojik inancı pekiştirmektir.

Haberin aktarımındaki söylemsel inşa süreci haber metnine de yansımaktadır. Başta seçilen görsel ve metinde konumlandırıldığı yer olmak üzere metni oluşturan sözcük ve kavramlar, cümle yapısı ve dizilişi, sayfa düzeni, renk, bazı yerlerin vurgulu renklerle yazımı, yazı tipi, büyük-küçük harf kullanımı, noktalama işaretleri gibi birçok unsur söylemin inşasında önemli roller üstlenmektedir. Haber değeri taşıyan her şey, belli kaygılar (ideolojik, ekonomik, politik) doğrultusunda şekillenirken bu unsurlardan yararlanmaktadır.

Dil ve söylem, toplumdaki güç/iktidar ilişkilerinin dayandığı cinsel, etnik, dini farklılıkların yansıdığı bir mücadele alanıdır. Haberde kullanılan dil, seçilen sözcük, farklı belirlenimler içinde oluşan güç/iktidar ilişkilerinin söylem içinde eklenildiği momentleri yansıtır. Dil içinde mücadele söylemlere ilişkin bir kavram olup sözcüklerin anlamı ve vurgusu söylemleri oluşturur (İnal’dan aktaran Özer, 2011).

Haber söyleminin biçimlenmesinde en güçlü anlam nosyonlarından biri imadır. İma, haber dilinin temelini oluşturan cümle yapılarının altındaki ideolojik yönelimi açıklayabilecek en önemli unsurlar arasındadır. İma yoluyla bilginin haberdeki temellerini meydana getiren sözcükler, cümleler ve diğer metinsel unsurlara ideolojik etki yüklenmektedir. Teun van Dijk (2007), ‘sözcükler, yan tümceler ve diğer metinsel ifadeler, ancak arka plan bilgi temelinde çıkarılabilecek kavramlar ya da önermeler ima edebilir. Söylemin ve iletişimin bu özelliği, önemli ideolojik boyutlara sahiptir. Söylenmeyen’in çözülmesi, bazen metinde gerçekte söylenenin araştırılmasından daha açıklayıcı olabilir’ düşüncesiyle söylemde ima’nın konumu ve önemine atıf yapmaktadır.

Bir olayın haber olarak aktarılmasında yaşanan çeşitlilik, araca göre yaşanan kelime değişiklikleri ve anlam içeriği, üslubu üreten zihinsel arka planla ilgilidir. Seçilen üslup sosyal ve ideolojik etkileri açığa çıkarırken; haber aktörleri ve olaylar, sosyal, iletişimsel durumlar ve gazetecinin fikirleri hakkında bilgi vermektedir. Bu anlamda cümlelerin sentaksı da üslubun bir diğer görünüşüdür (Sözen, 2014). Ayşe İnal bu durumu; “haber medyası, habere konu olan olayları aktarırken çerçevelendirmelerden, tipeştirmelerden, kalıp yargılardan sıkça yararlanır. Sonuçta, izleyicinin dünyayı algılayarak belli haritalara ve modellere dayanması sorunu ortaya çıkmaktadır” şeklinde değerlendirmektedir (1996).

Bu tarz bir habercilik, propaganda ve taraf olma özellikleriyle ön plana çıkarak okuyucu kitleleriyle beraber ortak bir söylem paylaşım geliştirmektedir. Böylece söylem kavramının temellerinden olan evrensel gerçekliğin olmayışı, farklı gerçekliklerin varlığı, her söylemin bir gerçeklik inşası olduğu ve söylemlere tekabül eden gerçekliklerin varlığı pratiğe yansımaktadır (Sözen, 2014). T. Van Dijk bu durumu; bilgilerimiz, inançlarımız, gün içerisinde okuyup izlediğimiz çok sayıda habere göre biçimlenir şeklinde tamamlamaktadır. Yeni medyanın bu

özelliğinin bireyi etkileyip dönüştürmeden ziyade bu etkinin etkileşim ve birlikte bir dönüşüme karşılık geldiğini söylemek doğru olacaktır, şeklinde açıklamaktadır (2007).

Şüphesiz bu döngüsel ilişki etkileşimli bir inşa sürecinin bilinçli argümanları arasında yer almakta ve bu açıdan haberlerin toplumun algısına etki eden ve toplumu yönlendiren bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Haber bu yapıyla bir söylem oluşturmaktadır. Söylem çözümlemesi de haberi içinde barındırdığı güç/iktidar ilişkisiyle inşa edilen bu yapıları çözümleyerek ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Uygulama kapsamında yararlanılan yöntem T. van Dijk tarafından Eleştirel Söylem Çözümlemesi (EŞÇ) çerçevesinde geliştirilen sosyo-bilişsel modeldir. T. van Dijk yönteminde “haber metni analizi, metin anlambilimi, yerel ve küresel bütünlük, etkiler, üst yapılar: haber şemaları, üslup ve retorik, sosyal kognisyon ve sosyo-kültürel bağlamlar” çerçevesinde irdelenmektedir (Sözen, 2014). Yöntemin esas amacı haber metnindeki dil kullanımının açık ve sistematik bir biçimde ortaya konmasıdır. Bu bağlamda metin makro ve mikro şeklinde iki ana yapıya ayrılmakta ve bu başlıklar altında habere dair farklı özellikler incelenmektedir.

Çalışmalarını 1990’lardan itibaren yazılı metinler ve ekseriyetle haber metinleri üzerinde yoğunlaştıran van Dijk, temelde haberi bir tür olarak değil söylem olarak ele almaktadır. Habere yönelik bu yaklaşımı beraberinde haberi çözümleyecek farklı bir yöntem geliştirmesini sağlamıştır. Haberin analizine dönük bu aşamalar; metinsel, üretim ve alımlama/yorumlama süreçlerinden oluşmaktadır (Durna & Kubilay, 2010).

Ekonomik ve toplumsal pratikler haber yapımının kurumsal pratikleri ile medya söyleminin yapısıyla doğrudan ilişkili olup bu süreç üretim sürecini oluşturmaktadır. Kavrama, hatırlatma ve yeniden üretim ise alımlama/yorumlama sürecini oluşturmaktadır. Böylece metin, üretim ve yorum arasındaki ilişkilerle bu ilişkilerin derinlerinde yatan daha geniş toplumsal bağlamla olan ilişkileri açığa çıkarma amaçlanmaktadır (Durna & Kubilay, 2010).

Bu şekilde çerçevelendirilen van Dijk modeli makro ve mikro düzey olmak üzere iki düzeyden oluşmaktadır. Makro yapı, iki boyuta sahiptir; tematik ve şematik. Tematik yapı haber başlığı, alt başlık, haber girişi, spotlar, fotoğraf öğeleri içermekte ve makro düzeyde haberin anlamını karakterize etmektedir. Şematik yapı ise, durum ve yorumdan oluşmaktadır. Durum; olayın sunumu, sonuçları, arka plan bilgisi, bağlam bilgisini kapsarken yorum; haber kaynakları, olay taraflarının yorumlarını kapsamaktadır. Durum kısmında olayın sunumu, bağlam bilgisinin tam olup olmadığı, olayların toplumsal ve politik yönü olan arka plan bilgisi, işlenişi ve sonuçları incelenmektedir. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve habere konu olmuş tarafların tepkileri incelenmektedir (Durna & Kubilay, 2010; Özer, 2011).

Mikro düzeyde sözcük seçimleri, cümle yapıları, cümleler arasında kurulan nedensellik ilişkileri ile retorik analiz edilmektedir. Sözcük seçimleri ideolojik yapılanma açısından oldukça önemlidir. Örneğin bir kişinin ‘terörist’, ‘isyancı’ veya ‘gerilla’ olarak adlandırılması haberi yapan gazeteci veya gazetenin ideolojik yönelimini ortaya koymaktadır. Cümle yapılarında cümlenin basit veya karmaşıklığı, pasif veya aktif cümle olması yorumlanmaktadır. Retorik, haberin inandırıcılığını sağlamaya yönelikken, rakamlar, istatistikler, olaya tanık olanların görüşlerinden yapılan alıntılar gibi özellikler ikna ve inandırıcılığı sağlamaya yönelik diğer unsurlar olarak değerlendirilmektedir (Durna & Kubilay, 2010; Özer, 2011).

Makro yapının ilk boyutunda yer alan tematik yapının içerisinde yer alan başlık, haber girişi, fotoğraf gibi unsurlar haberde söylemin yapılandırıldığı en önemli boyut olarak değerlendirilmektedir. Haberin sunumu ve özeti olarak görülen bu kısımda, söylemin önemli iki kavramı olan enformasyon eksiltimi ve genelleme sıkça karşılaşılan durumlardır.

Tematik yapının bir diğer önemli unsurları olan haber girişi ve fotoğraf da haberle ilgili söylemin şekillendiği kısımlardır. Haberin özeti olarak değerlendirilen haber girişi, haberle ilgili özet bilgiyi verirken söylemle ilgili de ipuçları barındırmaktadır. Haberde yer verilen görseller ise haber metninin görsel boyutunu oluşturduğu için kanıtlayıcı, destekleyici bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Görsel yoluyla inşa edilen söylem haberin en önemli söylemsel boyutları arasında yer almaktadır.

Makro yapının bir diğer boyutunu da şematik yapı oluşturmaktadır. Durum ve yorum olarak değerlendirilen bu kısımlarda haberin nasıl sunulduğu incelenmektedir. Durum kısmında; haberin işlenişinde önemli bir faktör olan arka plan bilgisini oluşturan toplumsal ve politik yönün haberde yarattığı etki süreci incelenmektedir. Bu yönün haberin sunumundaki etkisi, geçmişle ilintisiyle ilişkisi, sonuçları gibi özellikler incelenip arka plan bilgisi açığa çıkarılmaktadır. Yorum kısmında ise haberin kaynağı ve tarafların olaya ilişkin yorumları incelenmektedir. Haberi

aktaran muhabirin, gazete veya kuruluşun olaya ilişkin neleri ön plana çıkardığı, hangi görüşleri ne şekilde aktardığı gibi özellikler şematik yapının durum boyutunu oluşturmaktadır.

Van Dijk modelinin ikinci ana boyutunu mikro yapı oluşturmaktadır. Cümle yapılarının, bölgesel uyumun, sözcük seçimlerinin ve retorikğin incelendiği bu kısım haberin içeriğini oluşturmaktadır. Cümle yapılarıyla oluşturulan söylemsel yapıda; haberde yer alan öznelerin kararlı ve güçlü olması aktif cümle yapısıyla verilirken üstesinden gelinemeyen durumların pasif cümle yapısıyla verildiği ve böylece anlam farklılığına dayalı bir söylem inşası gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Bölgesel uyumu oluşturan haber; cümlelerin uyumu, ilişkiler, anlatım tarzı ve neden sonuç gibi özellikler örneklemeler, zıtlıklar gibi karşıtlıklar üzerinden incelenmektedir. Haberde seçilen sözcükler haberin ideolojik yapılanmasında önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Haber aktarımında seçilen sözcüklere bakılarak hangi söylemsel inşanın gerçekleştirildiği incelenmektedir.

Söylem inşasının yer aldığı en önemli boyutlardan olan retorik kısmında ise haberde yer alan fotoğraf, istatistik bilgileri, rakamlar, tanık ifadeleri gibi unsurları incelemektedir. Haberde yer alan bu tür unsurların ikna etme ve yönlendirme noktasında nasıl bir etkiye sahip oldukları incelenerek inşa edilen söyleme yönelik veriler toplanmaktadır.

3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Türkçe öğretimi konusunda gerek devlet kurumları gerekse de üniversiteler önemli adımlar atmaktadır. Konuyla ilgili medyada önemli ölçüde bir haber arşivi ortaya çıkmıştır. Bu haber arşivi içerisinde belirli bir tarih aralığı seçilmiş ve seçilen bu tarih aralığı iki yıl olarak belirlenmiştir. Tarih aralığı 2016-2017 yılları arasında sadece internette yer alan haberleri kapsamaktadır. Bu süre zarfında incelenen haberlerle yeterli veriye ulaşılması tarih aralığının temel belirleyicisi olmuştur.

Tarih aralığının 2016-17 yıllarını kapsamasının temel nedeni PİCTES Projesiyle beraber Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonu ile ilgili önemli çalışmaların yapılmaya başladığı dönemi kapsıyor olmasıdır. İnternet haberciliğinin tercih edilmesindeki amaç ise; konuyla ilgili internette daha kapsamlı haber arşivinin bulunması, daha çok insana ulaşabilmesi, daha serbest bir dil kullanılabilmesi gibi pek çok avantaja sahip olmasıdır.

Çalışma kapsamında incelenen haberler, YEE'nin internet sitesinde yer alan haber arşivi ve Google haber arşivi dikkate alınarak taranmış olup internette bu konuda en çok görüntülenen haberler sıralanmıştır. Bu haberler içerisinde çeşitli söylemler inşa ettiği düşünülen haberler van Dijk'in sosyo-bilişsel söylem analiziyle çözümlenmiştir.

Veri analizine haberlerde söylem oluşturduğu düşünülen sözcük, görsel ve temaların tespitiyle başlanmış ve bu unsurların haber içerisinde oluşturduğu ima, yan anlam gibi söylemin gizlendiği yapılara odaklanılmıştır. İnşa edilen bu söylemler haberin yer aldığı bağlam zemininde çözümlenmiştir. Böylece dilsel ve dil dışı unsurların haber içerisinde taşıdığı anlamın bağlamsal inşa süreci ortaya çıkartılmak istenmiştir.

4. BULGULAR

Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretimiyle ilgili incelenen 20 haberde yer alan söylem iki yapı üzerine kuruludur. İlki Suriyelilerin Türkçe öğrenmesi konulu haberler olup bu haberlerin ana temasını Suriyeli öğrenciler oluşturmaktadır. İkincisi ise Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretecek öğretmenlerle ilgili oluşturulan söylem inşasıdır.

Tablo 1. Araştırma kapsamında incelenen haberler

Araştırma Kapsamında İncelenen Haber Başlıkları	Haberlerin Yayınlandığı İnternet Siteleri	Haberlerin Yayın Tarihi
“Suriyeliye zorunlu Türkçe eğitim”	www.hurriyet.com.tr	02.09.2017
“Suriyeliler Türkçe öğreniyor!”	www.ihha.com.tr	01.02.2017
“Suriyeliler, “Türkçe Öğreniyorum” diyor”	www.sozcu.com.tr	13.10.2017
“Suriyeliler Türkçe öğrenecek”, “Suriyelilerin Türkiye'ye adaptasyonu sağlanacak”	www.timeturk.com	24.12.2016
“Suriyeli çocuklara Türkçe öğretilen”	www.yenisafak.com	13.07.2017
“Savaş mağduru çocuklar Türkiye'de eğitime kazandırılıyor”	www.aa.com.tr	28.02.2017
“390 bin öğrenciye Türkçe”	www.milliyet.com.tr	05.01.2017
“O ülkenin öğrencilerine 1200 TL”	www.yeniakit.com.tr	03.01.2016

Tablo 1. devamı

<i>Araştırma Kapsamında İncelenen Haber Başlıkları</i>	<i>Haberlerin Yayınlandığı İnternet Siteleri</i>	<i>Haberlerin Yayın Tarihi</i>
“Suriyeli üniversite öğrencisi olmak varmış!”	www.sozcu.com	03.01.2016
“Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim sorunu nasıl çözülür?”	www.aljazeera.com.tr	12.08.2016
“Madem bizim ülkemizde belli bir süre daha kalacaklar, Türkçeyi iyi öğrenebilecek seviyede eğitim almaları gerekiyor.”	www.haberler.com	01.06.2017
“Suriyelilerin Türkçe öğrenmesi önemli”	www.milliyet.com.tr	17.04.2017
“Suriyeli Öğrencilere Türkçe Öğretilecek Maaş 3 Bin TL”	www.tarsushaber.com	10.11.2016
“2 Bin Kişi Alınacak!”	www.sgkrehberi.com	28.02.2017
“Suriyeliler için 2 bin 78 eğitim personeli alınacak”	www.gazetevatan.com	28.02.2017
“Atanamayan öğretmenlere Suriyeli öğrenci formülü”	www.t24.com.tr	21.06.2016
“Atanamayan öğretmenler Suriyelileri eğitecek”	www.milliyet.com.tr	21.06.2016
“Türkçe eğitim verecek olan öğretmenlere!..”	www.medyagazete.com	18.10.2017
“4 bin 200 öğretmen alımı yapılacak”	www.mymemur.com.tr	04.11.2016

Yukarıda tabloda toplu halde verilen haberler aşağıda incelenmiş ve birçok haberde Suriyeli öğrencilerin sorun, eğitimlerinin de zorunluluk olarak görüldüğü tespit edilmiştir. İncelenen haberlerde inşa edilen söylemin daha çok haber başlıkları ve görsel kullanımı düzeyinde yer aldığı tespit edilmiştir. Haber içeriklerinde ise daha çok resmî açıklamalar, yönetici görüşleri ve haberin öyküsünün yer aldığı tarafsız anlatımın tercih edildiği görülmüştür. Söylemin başlıklar ve görseller yoluyla üretildiği tespit edilen bu çalışmada haber başlıklarına ayrı bir başlık açılıp söylemin nasıl inşa edildiği örneklendirilmiştir.

4.1. Haber Başlıklarında Üretilen Söylem

Haber başlıkları haberin içeriğiyle ilgili ipucu veren haberin vitrini olarak görülmektedir. Özellikle internet haberciliğinde görselle beraber daha da önemli hale gelen haber başlığı okuyucunun dikkatini çekme adına iri puntolar, büyük harf kullanımı, italik yazı ve noktalama işaretleri gibi pek çok şekilde servis edilebilmektedir. Tüm bu işlemler genellikle haberin içeriğiyle beraber haber sitesinin konuyu ele alışını açısından da ipucu vermektedir. Zira özellikle haber başlıklarında ve giriş cümlesinde yer alan sözcükler ve haber içeriğinde hangi sözcüklerin sık kullanıldığı ideolojik yapıyı ele veren ipuçları olarak değerlendirilmektedir.

“Suriyeliye zorunlu Türkçe eğitim” (www.hurriyet.com.tr), “Suriyeliler Türkçe öğreniyor!” (www.iha.com.tr), “Suriyeliler, “Türkçe Öğreniyorum” diyor” (www.sozcu.com.tr), “Suriyeliler Türkçe öğrenecek”, “Suriyelilerin Türkiye’ye adaptasyonu sağlanacak” (www.timeturk.com), “Suriyeli çocuklara Türkçe öğretilecek” (www.yenisafak.com), “Savaş mağduru çocuklar Türkiye’de eğitime kazandırılıyor” (www.aa.com.tr), “390 bin öğrenciye Türkçe” (www.milliyet.com.tr).

Farklı tarihlerde farklı konularda yapılan birçok haber başlığında Suriyeli öğrenciler sadece “Suriyeli” ifadesiyle nesneleştirilerek uyruklarına vurgu yapılmakta ve genelleştirme yoluyla da tüm Suriyeliler algısı yaratılmaktadır. Kimi haberlerde de “eğitim sorunu”, “o ülke”, savaş mağduru çocuklar” şeklinde olumsuz çağrışımlar ve “390 bin öğrenciye Türkçe” gibi sayısal veriler yoluyla haberin resmî araştırmalarla desteklendiği söylem inşa edilmektedir.

“O ülkenin öğrencilerine 1200 TL burs” (www.yeniakit.com.tr), “Suriyeli üniversite öğrencisi olmak varmış!”, “Suriyeli öğrencilere tanınan ayrıcalıklara bir yenisi daha eklendi.”, “TÜRK VATANDAŞI OLARAK KIYMETİMİZ YOK BU ÜLKEDE!” (www.sozcu.com);

Devlet tarafından sadece sınırlı sayıda başarılı Suriyeli öğrenciye verilecek burs için haberlerde, “o ülkenin öğrencileri” gibi ifadelerle Suriyeli öğrenciler ötekileştirilmekte ve bursun miktarı ön plana çıkarılarak çok olduğu algısı yaratılmaktadır. Bazı haber başlıklarının büyük harflerle yazılması, ayrıcalıklara bir yenisi eklendi”, “Türk vatandaşı olarak kıymetimiz yok bu ülkede” gibi ifadelerle Suriyeli vatandaşların Türkiye’de daha kıymetli ve daha ayrıcalıklı olduğu iması yapılmaktadır.

“Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim sorunu nasıl çözülür?” (www.aljazeera.com.tr). “Madem bizim ülkemizde belli bir süre daha kalacaklar, Türkçeyi iyi öğrenebilecek seviyede eğitim almaları gerekiyor.” (www.haberler.com), “Suriyelilerin Türkçe öğrenmesi önemli” (www.milliyet.com.tr).

Bu haberlerin içeriğinde de Suriyeli çocukların Türkçe bilmemesi bir sorun olarak algılanmakta ve zorunlu Türkçe eğitimi beklentisi vurgusu yapılmaktadır. Bu tarz haber başlıklarına, “mülteci Suriyeli” imajı yaratan görseller de eklenerek söylem inşası güçlendirilmektedir.

Söylemin inşa edildiği bir diğer konu da Suriyeli öğrencilerin milli eğitim sistemine entegrasyonu ile ilgili haberlerdir. Milli eğitim bakanlığının, evrensel bir hak olan eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksamaması için Suriyeli öğrencilere yönelik açtığı öğretmen kadroları medyada olumsuz, yargılayıcı ve küçük düşürücü ifadelerle aktarılmaktadır. Bu haberlerden bazıları şu şekildedir;

“Suriyeli Öğrencilere Türkçe Öğretilecek Maaş 3 Bin TL” (www.tarsushaber.com), “2 Bin Kişi Alınacak!” (www.sgkrehberi.com), “Suriyeliler için 2 bin 78 eğitim personeli alınacak” (www.gazetevatan.com), “Atanamayan öğretmenlere Suriyeli öğrenci formülü” (www.t24.com.tr), “Atanamayan öğretmenler Suriyelileri eğitecek” (www.milliyet.com.tr), “Türkçe eğitim verecek olan öğretmenlere!..” (www.medyagazete.com), “4 bin 200 öğretmen alımı yapılacak”, (www.mymemur.com.tr).

Konuyla ilgili haberlerde yer alan ifadelerde görüldüğü gibi, “Suriyelileri eğitecek” vurgusu ön plana çıkarılarak eğitimsiz oldukları ima edilmektedir. Bazı haberlerde ise eğitim sistemindeki temel problemlerden olan atanamayan öğretmenler, problem olarak görülen Suriyeli öğrencilerin eğitiminin çözümü olarak görülmektedir. Bu tür haberlerde alınacak eğitimci sayısı ve alacakları ücret ön plana çıkarılarak bunun bir iş fırsatı olduğu vurgusu yapılmaktadır.

4.2. Bir Haber Analizi

Bu başlık altında konuyla ilgili bir haber, van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi modeliyle analiz edilip söylemin bir haberde hangi söylemsel unsurlar aracılığıyla inşa edildiği incelenmektedir.

Konuyla ilgili haber, Millî Eğitim Bakanlığının (MEB), Suriyeli öğrencilerin eğitim ihtiyacını karşılamak için öğretmen alımı ilanına çıkmasını konu etmektedir (20.06.2016, www.milliyet.com.tr).

Makro Yapı Analizi

Tematik Yapı

Haber Başlığı: *Atanamayan öğretmenler Suriyelileri eğitecek*

Haber Girişi/Spot: *Geçtiğimiz hafta aynı gün pek çok ilin il millî eğitim müdürlüklerinin resmi internet sayfalarında yer alan ilanlarda, MEB’in yabancılara yönelik bir Türkçe öğretimi kursu düzenleyeceği, böylece Türkiye’de eğitim gören Suriyeli öğrencilerin Türkçe dersi eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasının planlandığı ifade edildi.*

Fotoğraf: Haberde tek bir fotoğraf kullanılmıştır.

Tematik Yapı Analizi

Haberin başlığında enformasyon eksiltimi ve genelleme yapılmaktadır. Haber başlığında sözü geçen Suriyelilerin kim olduğu bilinmemekte ve tüm Suriyeliler algısı yaratılmaktadır. Ayrıca Suriyeliler denilerek Suriyeli öğrenciler nesneleştirilmektedir. Başlıkta bahsedilen “atanamayan öğretmenler” ifadesiyle ise eğitim sisteminin temel sorunlarından olan üniversite mezunu öğretmen adaylarının durumuna gönderme yapılmaktadır. Öğretmen olma vasfını taşıyan ancak işsiz olan öğretmenler medyada “atanamayan öğretmen” ifadesiyle söylemleştirilmekte ve öğretmenlerle ilgili olumsuz haberler genelde “atanamayan öğretmen” ifadesinin ön plana çıkarılmasıyla yapılmaktadır. Öte yandan bazı haber siteleri, atanamayan öğretmenler yerine ataması yapılmayan öğretmenler ifadesini kullanarak bu olumsuz algıyı yıkmaya çalışmaktadır.

Bu haberde de medya dilinde olumsuz olarak algılanan iki kavram bir araya getirilerek iki olumsuzun birbirine çare olacağı ima edilmektedir. Halbuki haber, Türkçe öğretimi kurslarına öğretmen alımıyla ilgili bir ilanı konu edinmektedir.

Haberin girişinde Suriyeliler üzerinden oluşturulan olumsuz genelleme ve belirsizlik açıklığa kavuşturulurken “atanamayan öğretmenler”in kim olduğu ve içeriğiyle ilgili belirsizlik devam etmektedir. Haber girişinde yer alan bilgide, MEB’in yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretimi kursu düzenleyeceği ve böylece bu öğrencilerin Türkçe dersi eğitimi ihtiyaçlarının karşılanmasının planlandığı ifade edilmektedir.

Haber içerisinde kullanılan görsel haber söyleminde inşa edilen Suriyeli algısını tamamlar niteliktedir. Haber başlığında oluşturulan eğitimsiz Suriyeliler algısına yönelik seçilen bu fotoğrafta; Suriyeli oldukları ellerindeki kâğıda çizdikleri bayraktan da belli olan birkaç çocuğun görüntüsü yer almaktadır. Böylece seçilen görsel metni desteklemekte ve oluşturulan söylemin görsel boyutunu oluşturmaktadır.

Şematik Yapı

Ana Olayın Sunumu: Haber başlığında belirsiz olan olay giriş bölümüyle beraber netleşmeye başlamakta ve devam eden paragraflarda detaylandırılmaktadır.

Sonuçlar: Haberde Suriyeli öğrencilerin Türkçe dersi öğretimine yönelik MEB’in planlaması olduğuna değinilmekte, bu kapsamda konuyla alakalı branşlarda öğretmen alımı yapılacağı ve bu öğretmenlerin KPSS ve Mülakatla seçileceğine değinilmektedir.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi: Haberde bahsedilen Suriyelilerin öğrenci oldukları belirtilmekte ancak Suriye’den geliş nedenleriyle ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. Haberde atanamayan öğretmenlerle ilgili de herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Haber Kaynakları: Haberın kaynağı olarak milliyet.com.tr gösterilmektedir.

Haber Taraflarının Yorumları: Haberde sadece MEB’in yazılı bir açıklamasına yer verilmiştir. Bunun dışında ne Suriyelilerden ne de öğretmenlerden herhangi bir görüş alınmamıştır.

Şematik Yapı Analizi

Haberin ilk paragrafında MEB ilanlarında bahsedilen ve “atanamayan öğretmenler” ifadesiyle genelleştirilen öğretmenlerin Sınıf, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı branşlarında KPSS’ye girip ataması yapılmayan öğretmenler oldukları belirtilmektedir. Bu öğretmenlerin 15 günlük eğitimin ardından geçici eğitim merkezlerinde görevlendirileceği belirtilmekte ve böylece tüm atanamayan öğretmenler kastedilmediği ortaya çıkmaktadır. Haberın ikinci paragrafında MEB’e bağlı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün bahsedilen öğretmen alımını yalanlaması “ilginç” ifadesiyle nitelendirilmekte ve kafa karışıklığı iması yaratılmaktadır.

“KPSS ve Mülakat” alt başlığı altında verilen bilgilerde ise MEB’in “dün” öğretmen alımlarında ön başvuruların alındığını açıkladığına değinilmektedir. Üçüncü paragrafta yer alan öğretmen alım sürecinin iki ayağı olan KPSS ve mülakat şartı alt başlık olarak verilerek vurgulanmaktadır. Son paragrafta Türkçe öğrenen ve ‘yeterlilik belgesi’ alan Suriyeli öğrencilerin “normal eğitime” geçeceği belirtilmektedir. Bu şekilde bir ifadeyle bu süreci yaşamayan öğrencilerin normal olmayan eğitim gördükleri algısı ortaya çıkmaktadır.

Haberin sonuçsal çıkarımları olarak; Türkçe öğretim kurslarında Suriyeli öğrencilere Türkçe dersi verecek olan öğretmenler, “atanamayan öğretmenler” söylemi içerisinde inşa edilirken sadece Türkçe dersi alacak Suriyeli öğrenciler, eğitilecek Suriyeliler söylemi içerisinde inşa edilmektedir.

Haber kaynağı olarak milliyet.com.tr gösterilmektedir. Haberle ilgili haber içeriğinde sadece MEB’e bağlı bir kuruluşun açıklamasına yer verilmektedir. Haber içerisinde bunun dışında herhangi bir görüşe yer verilmemektedir.

Mikro Yapı Analizi

Sentaktik Çözümleme: Haber içeriğinde giriş kısmından itibaren edilgen yapı kullanılmaktadır. Edilgen cümle yapılarının kullanılmadığı yerlerde gelecek zaman kipinin çoğunluğu dikkat çekmektedir. Haberin ikinci paragrafında yer alan haberin konusuna dönük yalanlamanın, haber dilini etkileyen bir durum olarak yorumlanmaktadır. Haberi aktaran kuruluş, haber içeriğinde çelişkili bilgilere yer vermekte ve bu bilgileri edilgen yapılarda haberleştirmektedir.

Sözcük Seçimi: haberde üretilen söylem belirli sözcükler üzerinden üretilmektedir. Türkçe öğretim kurslarında çalışacak öğretmenler “atanamayan öğretmenler” olarak değerlendirilirken Suriyeli öğrenciler “Suriyeli” ve eğitilmesi gereken olarak nesneleştirilmektedir.

Haberin Retoriği: haber içeriğinde habere konu olan öğretmen alımına dair pek çok açıklayıcı ve inandırıcı bilgi verilmektedir. Bunun yanında “atanamayan öğretmenler” ve eğitilecek Suriyeliler söyleminin başlık, sözcük ve fotoğraf düzeyinde kaldığı görülmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili incelenen haberlerde yer alan söylem temaları iki ana başlıkta toplanabilir; Suriyeli çocukların eğitiminin bir sorun olarak görülmesi ve onlara ders verecek öğretmenlerin atanamayan öğretmenler olarak söylemleştirilmesidir. Konuyla ilgili haberlerde yer alan söylem unsurları haber başlığı ve görsel kullanımında üretilmektedir. Bu durumun temel nedeni haber sitelerinin ajanslardan aldığı haber metinlerine haber başlığı ve çarpıcı bir görsel eklemesinden kaynaklanmaktadır. İnternet haberciliğinde haber başlığı ve görselin ön planda olup okuyucunun dikkatini çekmesi öncelikli olduğu için haberin içeriği ikinci planda kalmaktadır. Özellikle haber başlıklarında Suriyeliler öznenen nesneye dönüştürülmekte ve olumsuz ifadelerle yan yana getirilmektedir. Bu durum medyada her konuda Suriyeli vatandaşlara karşı oluşturulan olumsuz söylem inşasının bir yansıması olarak yorumlanmaktadır.

Bu söylemi inşa eden haberlerde, Suriyeliler genelde rakamlarla ifade edilmekte ve çokluk vurgusu yapılmaktadır. Böylece Suriyeli öğrenciler yığın olarak temsil edilmektedir. Yine bu haberlerde “Suriyeliler” ifadesi ısrarla vurgulanmaktadır. Böyle bir vurgu, ardalan bilgisiyle hâlihazırda medyada Suriyeli haberleriyle oluşturulan olumsuz düşüncelerin çağrışımını kolaylaştırıp söylemi güçlendiren bir yapıya sahiptir.

Haberlerde Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmeleri gerektiği konusuna ısrarla vurgu yapılmaktadır. Ancak bu vurgu Suriyeli öğrencilerin kendi hayatlarını kolaylaştırma düşüncesinden ziyade “biz”i bilme, bizi tanıma düşüncesi taşımaktadır. Birçok haberde, “öğrenecek, öğretecek, zorunlu, eğitilecek” gibi gelecek ve ettirgenlik kipleriyle bir yandan mağdur Suriyeli öğrenciler söylemi inşa edilirken diğer yandan “biz” yapısı çözüm ve yardım eden söyleminde pekiştirilmekte ve hegemonik düşünce söylemi güçlendirilmektedir.

Suriyeli öğrenciler için devlet kurumları tarafından geliştirilen her türlü proje ayrıcalık olarak tanımlanmakta ve “biz”e karşı bir saldırı olarak temsil edilmektedir. Bu noktada Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmeleri, genellikle eğitimsiz oldukları, kaosa neden oldukları, anlaşılmasız oldukları, dil bilmedikleri gibi ifadeler ve mülteci algısı yaratan görseller üzerinden yeniden üretilmektedir.

Olumsuz söylem inşasının gerçekleştirildiği bir diğer konu da Suriyeli öğrencilerin millî eğitim sistemine entegrasyonu ile ilgili haberlerdir. Millî Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Birliğinin evrensel bir hak olan eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksamaması için Suriyeli öğrencilere yönelik açtığı öğretmen kadroları medyada olumsuz, yargılayıcı ve küçük düşürücü ifadelerle aktarılmaktadır. Bu kapsamda hâlihazırda eğitim sisteminin temel problemlerinden olan atanamayan öğretmenler olgusu ile medyada sorun olarak inşa edilen Suriyeli olgusu yan yana getirilmekte ve bu iki olumsuz durum birbirinin çözümü olarak sunulmaktadır.

Ötekileştirici söylem teması altında analizi yapılan ve haber ajansları tarafından servis edilen haberlerde zayıf bir söylem inşa edildiği gözlemlenirken bu haberler daha çok “biz” ve “onlar” söylemine yakın söylem kalıpları içerisinde yer almaktadır. Ajanslar dışında servis edilen haberlerde ise ötekileştirici söylemin ayrıştırmacı, aşağılayıcı ve hatta ırkçı bir dil kullanımıyla servis edildiği tespit edilmiştir. Nitekim bu haberlerin çoğu propaganda amaçlı olup başlık ve görsel düzeyinde kalan haberlerdir.

Medyanın konuyla ilgili haberleri ideolojik kaygılara dayalı sunması hiç şüphesiz kitlelerin algısının inşacı rolüne uygun taraflı ve propaganda amacı güden bir araca dönüştüğü düşüncesini beslerken tarafsızlık ve güvenilirlik ilkesini zayıflatmaktadır. Bu noktada şu hususlara dikkat edilmesi haberin güvenilirlik ve tarafsızlığıyla ilgili önemli görülmektedir:

a) konuyla ilgili yapılan haberlerde dil kullanımına özen gösterilmesi,

- b) haber metinlerinde kullanılan sözcük seçimine özen gösterilmesi,
- c) haber kurgusunun ideolojik kaygılardan arındırılarak oluşturulması,
- d) haberlerde ötekileştirici ve ayrıştırıcı söylem inşasından kaçınılması,
- e) haber içerisinde kullanılan görsellerin seçimine dikkat edilmesi önerilmektedir.

Medyanın bu hassasiyeti göstermesi, Türkçe öğretimiyle ilgili bilgi kirliliği oluşturmayacak, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların amacını doğru ve tarafsız bir şekilde yansıtabilecek ve en önemlisi Türkçe öğretiminin propaganda malzemesine dönüşmemesine yardımcı olacaktır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeler Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje Numarası: OKÜBAP-2017-PT3-036).

KAYNAKÇA

- Binark, M. (2007). Yeni Medya Çalışmaları. M. Binark (Dü.) içinde, *Yeni Medya Çalışmaları*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Çakır, H. (2007). Geleneksel Gazetecilik Karşısında İnternet Gazeteciliği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(22), 123-149.
- Durna, T., & Kubilay, Ç. (2010). Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi. T. Durna (Dü.) içinde, *Medyadan Söylemler* (s. 47-81). İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık.
- Erkan, Y., & Gürcan, H. İ. (2001). *Habercinin El Rehberi / Soru ve Örneklerle Toplama ve Yazma Kural ve Teknikleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gaillard, P. (1991). *Gazetecilik*. (M. S. Şakiroğlu, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Geray, H. (2003). *Etkileşimli Demokrasi mi, Masaüstü Sömürgecilik mi?* Ankara: TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası.
- Gürcan, H. İ. (1999). *Sanal Gazetecilik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Güzel, M. (2007). Küreselleşme, Tüketim Kültürü ve İnternet'deki Gençlik Siteleri. M. Binark (Dü.) içinde, *Yeni Medya Çalışmaları* (s. 177-203). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Hall, S. (2014). İdeoloji ve Kültür Kuramı. *Medya Kültür Siyaset*, 3. Edisyon, 79-97. (A. Gürata, Çev., & S. İrvan, Derleyici) Pharmakon Kitap.
- İnal, M. A. (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin .
- McQuail, D., & Windahl, S. (2017). *İletişim Modelleri -Kitle İletişim Çalışmalarında-* (4 b.). (K. Yumlu, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- MEB. (2015). Stratejik Plan (2015-2019). Stratejiler. Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf.
- MEB. (2018, 11 5). Erişim adresi: <https://pictes.meb.gov.tr/izleme>
- Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji-Eleştirel haber çözümlemeleri-*. Konya: Literatürk Yayınları.
- Sözen, E. (2014). *Söylem<Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç, Refleksivite>*. Ankara: Birleşik Yayınları.
- van Dijk, T. A. (2007). *Medya Metinlerini Çözümlemek: İçerik Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri*. (G. Ş.-Ü. Atabek, Derleyici) Ankara: Siyasal Kitabevi.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Although academic and scientific studies regarding Turkish as a foreign language teaching in Turkey have been carried out for more than 50 years, the news about the topic in the media has been available only lately. This stems from the fact that Turkish as foreign language teaching has become a government policy in recent years and has gained importance in governmental institutions through investments together with the increasing language activities. Massive migrations due to the civil war in Syria have drawn the media's attention and this fact forms the main basis of this situation.

Due to the fact that the civil war in Syria has become permanent, the basic needs such as accommodation, catering, clothing and education of millions of Syrian people as refugees in Turkey should be provided. Thus, many institutions supported by Turkish Republic and European Union have developed common projects and put them into effect with the aim of producing permanent solutions.

Within the framework of signed contract between Ministry of National Education and EU Turkish Delegation, the Facility for Refugee in Turkey (FRIT) for Syrian refugees and PİCTES project aiming to support the activities of Ministry of National Education in the integration of Syrian children into the Turkish education system have contributed to the development of Turkish as foreign language teaching activities and increased the interest in Turkish teaching activities. This project based mainly on the integration of Syrian students into the Turkish education system is intended to be a means of educating Syrian students who are under temporary protection. Within the context of the project, the media values topics such as the activities, the budget allocated to satisfy the needs, students' views, teachers' and directors' opinions have become another important issue. The media shows interest to these topics and made news. Also, the themes structuring a certain discourse about the news for these topics are formed.

The purpose of this study is to investigate the discourse about the news in the internet regarding Turkish as a foreign language teaching. For this purpose, the following research questions are formed;

- 1- Is there a discourse constructed for Syrian students in the news? If there is, what are these discourses?
- 2- How are these alleged discourses constructed and what are these descriptions, themes, visuals and signs in forming the discourse?
- 3- Do the news about Syrian students form marginalizing and humiliating discourse?

2. Method, Data Collection and Analysis

The method in this study is the socio-cognitive model within the framework of Critical Discourse Analysis developed by T. van Dijk. In this methodology, news text analysis, semantics, local and cultural wholeness, effects, superstructures are investigated within the framework of news schema, tone and rhetoric, social cognition and socio-cultural contexts (Sözen, 2014). The main purpose of the method is to reveal the language use in the news text clearly and systematically. In this sense, the text is divided into two main structures: micro and macro and different features about the news are studied under these titles.

Not only governmental institutions but also universities about Turkish language teaching have taken important steps. The media archive has appeared considerably regarding the topic. Within this media archive, a certain date range was selected and this date was determined as two year. The date range covers the news in the media between 2016-2017 years. The fact that the collected data reached the suitable level determines this date range as main factor. The main reason why the date range covers 2016-2017 is that important studies about the integration of Syrian students into education system were carried out in that period. The reason why the internet news was selected is that there are many opportunities such as the abundance of news about the topic in the internet, reaching many people and using language more flexibly.

The news investigated in the study were scanned by taking the news in Yunus Emre Institute website and Google news archive into account and were classified as most screened in the internet. The envisaged news which form various discourses were analyzed by van Dijk's socio-cognitive discourse analysis.

3. Findings, Discussion and Results

The themes included in the news about the teaching of Turkish as a foreign language can be grouped under two main headings; Syrian children's education is considered to be a problem and the teachers who will teach them are regarded teachers who have not been appointed as an actual teacher yet. The discourse elements included in the news are reflected in the news headline and the visual materials used. The main reason for this situation is that

news sites receive news texts from news agencies and add a striking headline and a visual to them. As news headline and images in terms of attracting the attention of the reader are in the forefront in internet journalism, the content of the news is of secondary importance. Especially in the news headlines, Syrians are transformed from subjects into objects and brought together with negative expressions. This situation is interpreted as a reflection of the construction of negative discourse on Syrian citizens in every issue in the media.

In the news that constructs this discourse, Syrians are often expressed in numbers and the numerousness is emphasized. As a result, Syrian students are represented as piles. Again, in this news, the expression “Syrians” is insisted. Such an accent has a structure that facilitates the connotation of negative thoughts created by the news about Syrians in the media and reinforces the discourse.

The news emphasizes that Syrian students should learn Turkish. However, this emphasis on Syrian students means learning about "us" rather than facilitating their own lives. In many news stories, future and passive accents such as “...will learn, ...will be taught, ... will be educated” are adopted to create a suffering Syrian students case; on the other hand, “we or us” notions are referred as a solution and a helping hand and hegemonic discourse is strengthened.

Any project developed by state institutions for Syrian students is defined as privileged and is represented as an attack against “us” notion. At this point, the Syrian students’ attempts to learn Turkish is reproduced through the visuals that create the perception of refugees as they are generally uneducated and incomprehensible, and they cause chaos and don’t know Turkish.

Another issue in which negative discourse construction carried out is the news on the integration of Syrian students into the national education system. Teaching positions for Syrian students by the Ministry of National Education and the European Union, in order to prevent disruption of the education activities, which is a universal right, is conveyed by negative, judgmental and humiliating expressions in the media. In this context, the Syrian phenomenon, which was constructed as a problem in the media with the phenomenon of unemployed teachers who are currently one of the basic problems of the education system, is brought side by side and these two negative situations are presented as solutions of each other.

The fact that the media offers news on the subject based on ideological concerns undoubtedly undermines the principle of impartiality and credibility while feeding the idea that the perception of the masses transformed into a tool of favorable and propaganda purpose for the role of the constructor. At this point, attention should be paid to the following points in terms of the reliability and impartiality of the news:

a) use of language in the news related to the subject, b) choice of words used in the news texts, c) establishing the news structure free from ideological concerns, d) avoiding the construction of othering and discriminating discourse in the news, e) selection of images used in the news.

This sensitivity of the media will not create information pollution related to Turkish education, but reflect the purpose of the institutions and organizations operating in this field accurately and impartially, and most importantly, it will help prevent using teaching Turkish to Syrian students as a propaganda material.